

Herbszt Mária

Tanítójelöltek országos anyanyelvi tanítási versenye

A címben jelzett rendezvényre 2011. április 11-én és 12-én Debrecenben, a Kölcsey Ferenc Tanítóképző Főiskolán került sor. Ez az intézmény hagyományosan, immár húsz éve szervezője és házigazdája ennek a nemes versengésnek. A szervezők minden évben más-más téma alsó tagozatos oktatási-nevelési feladatainak a megoldását tűzik ki célul. Az idei versenyre egy újszerű, ám nagyon is aktuális téma szerepelt a kiírásban: *Szövegfeldolgozás a vita és az érvelés tanítása céljából.*

Az újdonságot és a versenyző hallgatók szempontjából talán a nagyobb kihívást az jelentette, hogy e téma alsó tagozatos tanítása még nem rendelkezik olyan gazdag módszertani szakirodalommal, mint más, már klasszikusnak számító területek (pl. a szókincsfejlesztés, a fogalmazás, a helyesírás stb.). A korábbi pedagógiai közgondolkodás és a gyakorlat inkább az idősebb, a vitára az életkori sajátosságainál fogva is fogékonyabb felső tagozatos vagy még inkább a középiskolás korosztályhoz köti a vita és az érvelés tanítását.

Az utóbbi évtizedekben azonban több olyan változás is történt, amely a fenti álláspontot nagymértékben módosította. Közülük kettőt emelnék ki: egy külső, társadalmi és egy belső, közoktatási vonatkozást. A külső okok közül talán legfontosabb az a – főként a rendszerváltozást követően kialakult – társadalmi igény és gyakorlat, hogy a szólásszabadság jegyében mindenkinek lehetősége van véleményének kifejtésére, álláspontjának megvédésére, szűkebb-tágabb környezete ügyeinek alakítására és érdekeinek érvényesítésére. Ugyanakkor nap mint nap azt is tapasztalhatjuk, hogy ez gyakran nagyon kulturálatlanul folyik, megfelelő érvek és vitakészség hiányában oly módon, hogy valóban nem a másik meggyőzése, hanem legyőzése a cél. Ez is indokolja, hogy a kulturált vitára való felkészítést – az életkori sajátosságok figyelembevételével, a módszerek helyes megválasztásával – már jóval a kamaszkor előtt el kell kezdeni.

Az oktatásban bekövetkezett változások közül a választott téma kapcsán azt érdemes kiemelni, hogy lényegesen átalakult a tanítással-tanulással és a tudással kapcsolatos felfogás. A konstruktivista pedagógia egyre nagyobb térhódítása, a reflektív tanulás és tanítás, az újfajta pedagógusi szerep megjelenése (a tekintélyelvű, az ismeretátadó tanár helyett a tanulást segítő facilitátor), valamint a gyerekek együttműködése az egyre inkább az oktatási gyakorlat részévé váló kooperatív foglalkozásokon stb. mind azt jelzi, hogy a gyerektől már nemcsak befogadó magatartást várunk el, hanem reflektálót is. Ebben a keretben már a tanulói tudást sem elsősorban a tananyag reprodukálása jelenti, hanem a gondolkodva és kérdezve – az órai munkában való aktív részvétellel, ha kell vitával – felépített ismeretanyag. Ez egyben azt is jelenti, hogy a vita tanítása nem csupán egyetlen témakör az anyanyelvi nevelésen belül. Bár koncentráltan így is megjelenhet a tananyagban, amikor bizonyos alapfogalmakat sajátítanak el (pl. az érv, az érvtípusok, a vita szabályai stb.). Az is vitathatatlan, hogy az anyanyelvi órákon kell megtörténnie az alapozásnak, ugyanakkor a tantárgyak jellegétől függően különböző mértékben, de az egész oktatásba beépülő módszerről van szó. Alkalmazása pedig már az oktatás kezdetétől fogva a reflektív tanulásra nevel, valamint fejleszti a szociális kompetenciát is, amely a kulturált vita alapja.

A versenyen a vitakészség fejlesztését a tanítójelölteknek össze kellett kapcsolniuk egy kijelölt (osztályonként más-más) szöveg feldolgozásával. A nehézséget vagy inkább a szakmai kihívást egyrészt az jelentette, hogy sikerül-e megtalálni azt a helyes arányt és egyensúlyt, amelyet a kettős feladat megoldása jelent, másrészt, hogy sikerül-e olyan módszereket kiválasztani, amelyek e kettős cél megvalósításához a legadekvátabbak. A szövegeket a szervezők Robert Fisher *Tanítsuk gyermekeinket gondolkodni erkölcsről és erényekről* (2003.

Műszaki Könyvkiadó. Budapest) című könyvéből választották ki. A szövegek közös jellemzője, hogy mindegyik történet olyan morális kérdést vet fel, amely közel áll a 6–10 éves gyerekek problémavilágához. Fontos volt, hogy a vita ne csak a konkrét történet szintjét érintse, hanem azon túlmutatva megpróbáljon, a mai gyerekek életét is érintő helyzetekre vonatkozóan általánosítani. Az utóbbi feladat azért is elengedhetetlen volt, mert ezekkel az erkölcsi kérdésekkel a gyerekek a legkülönbözőbb kultúrákból eredő szövegekben szembesültek. A versenyzők a történetekből morális fogalompárokat kiemelve mintegy pró és kontra álláspontok szerinti érvelés mentén építették fel az órát – a végén természetesen az erkölcsileg helyesre, elfogadhatóra nevelve.

Röviden a kiválasztott szövegekről. A *Mi jobb az aranyból?* című európai népmese A só című magyar népmese egyik szövegváltozata, amely az igaz szereteten és a számító hízelkedésen túl a tévedéseink belátásáról és a bocsánatkérés fontosságáról is szólt. Az önzés és a segítőkészség állt a középpontban A *kétféle evőpálcikák* című kínai népmesében, amely jó lehetőséget kínált annak megvitatására is, hogy mit jelent ez a két fogalom a gyerekek mindennapi tevékenységeiben. A bátorság és a félelem kérdése jelent meg a *Sana herceg* című szudáni mondában, és ehhez kapcsolódva ügyesen vitatták meg a diákok, hogy miként győzhetjük le mindennapi kisebb-nagyobb félelmeinket. A *tigris bajusza* című koreai népmese alapján arra keresték a tanulók a választ, hogyan oldhatók meg a gondjaink: csodákkal vagy akarattal és tettekkel. A *zöld üveg* című olasz monda is az önzés és a segítségnyújtás kérdését vetette fel azzal a gondolattal kiegészülve, hogy a segítségnyújtás halogatása tragikus következménnyel is járhat. Az önzésre és a belátásra épült az *Osztozkodás a halon* című indiai népmese, amely egyben az önzésnek az emberi kapcsolatokat romboló hatására figyelmeztetett. A *Salamon és a csecsemő* című bibliai történet feldolgozását az igaz szeretet és az önzés fogalompár köré építette a versenyző. A miért jó adni és nem csak kapni típusú magatartást boncolgatta az *Ajándék tevék* című arab történet az *Amit szeretetből adsz, azt egyszer visszkapod* arab mondást középpontba állítva. Élénk vitát váltott ki a gyerekekből Victor Hugo *Nyomorultak* című regényének A *püspök gyertyatartói* című részlete, amelynek alapján a bizalom és a nagylelkűség kérdését úgy is felvetették: mivel szolgálhatunk rá mások bizalmára, illetőleg kivel szabad és kivel nem tanácsos nagylelkűnek lennünk.

A tanítójelöltekről elmondható, hogy kiváló módszertani felkészültséggel érkeztek a versenyre, és bátran vállalták a megmérettetést a számukra ismeretlen környezetben. Kivétel nélkül jól ismerték és ügyesen alkalmazták a kritikai gondolkodásra neveléshez, valamint az adott témához kapcsolódó úgynevezett RWCT-technikákat (pl. vitasarak, érvek a kártyán, akadémikus vita, csillagvita, indián beszélgetés, T-tábla stb.), de láthattunk példát a Propp-féle morfológiai elemzés ügyes alkalmazására vagy a drámapedagógia eszköztárából építkező oktatásra is. A többség az RJR-modell szerint tagolta az óráját, csoportmunkát is alkalmazott, ötletes szemléltetőeszközökkel segítette a tanulást, illetve könnyedén és szakszerűen építette be az órájába a korszerű technika kínálta lehetőségeket. Több versenyző is odafigyelt az érv nyelvi megszerkesztésének, az ok-okozati viszonyok mondattani megformálásának a gyakoroltatására is. Az órákat kellő figyelemmegosztással vezették, és jól reagáltak a váratlan helyzetekre, valamint a gyakran meglepő tanulói válaszokra, illetve felvetésekre.

1. kép

Bodnár Lídia (Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola, Debrecen)

A versenyen kilenc intézmény vett részt, a tanítóképzők székhelye szerint: Budapest, Debrecen, Jászberény, Kaposvár, Nyíregyháza, Sárospatak, Szeged, Szekszárd és Vác. A verseny helyszínét a Kölcsey Ferenc Tanítóképző Főiskola gyakorlóiskolája biztosította, ahol a gyerekek nagyon együttműködőek voltak nemcsak a versenyző hallgatókkal, hanem egymással is. Egyértelműen érződött, hogy nagy gyakorlatuk van már a kooperatív tanulásban, bátran alkottak véleményt, aktivitásuk és fegyelmezettségük példaértékű volt. Harmadik és negyedik évfolyamos osztályokban zajlottak a versenytanítások, ám szükség volt egy második osztály bekapcsolására is a versenybe. Az utóbbi osztály tanulóinak aktivitása és gondolatgazdagsága várakozáson felüli volt, és minden résztvevőt meggyőzött arról, hogy a vita és az érvelés módszere már korán beépíthető az oktatásba.

2. kép

Szabó Laura (Nyíregyházi Főiskola Tanítóképző Intézet, Nyíregyháza)

A verseny szervezésért köszönet illeti Csákberényiné dr. Tóth Klárát és dr. Pasztercsák Ágneszt, a debreceni tanítóképző oktatóit, valamint az intézmény gyakorlóiskolájának vezetőit és szakvezető tanítóit. A háromtagú zsűri – dr. Herbszt Mária intézetvezető főiskolai tanár (Szeged), Tóthné dr. Szűcs Éva főiskolai adjunktus (Nyíregyháza) és dr. Demeterné Fekete Adrienn tanító (Debrecen) – nagyon elégedett volt a verseny színvonalával, a tanítójelöltek szakmai felkészültségével és gyermekközpontú szemléletével, valamint a kiváló versenyszervezéssel. A verseny végén a díjakat a szervező intézmény rektora, dr. Völgyesi Zoltán adta át.

Az eredmények:

1. helyezett: Ács Adrienn (Pécsi Tudományegyetem Illyés Gyula Főiskolai Kar, Szekszárd); felkészítő tanára Miskei Vendelné szakvezető.
2. helyezett: Bodnár Lídia (Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola, Debrecen); felkészítő tanárai Bálteki Gáborné szakvezető, Bartha Jánosné szakvezető.
3. helyezett: Szabó Laura (Nyíregyházi Főiskola Tanítóképző Intézet, Nyíregyháza); felkészítő tanára Dörnyei Sándorné szakvezető.

A zsűri különdíját kapta a legváltozatosabb módszerek alkalmazásáért Vincze Rita (Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Tanító- és Óvóképző Intézet); felkészítő tanárai H. Molnár Emese szakmetodikus, Paraginé Antal Ildikó szakvezető.

*Vincze Rita (Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
Tanító- és Óvóképző Intézet)*

A verseny arról győzte meg a jelenlévőket, hogy a magyarországi tanítóképzőkben színvonalas felkészítés folyik, igazolta, hogy a jövő tanítói rendelkeznek azokkal a kompetenciákkal, amelyekkel eredményesen tudnak megfelelni a mai iskola velük szemben támasztott elvárásainak. Bízunk benne, hogy a Kölcsey Ferenc Tanítóképző Főiskola e jeles, a tanítójelöltek körében méltán népszerű, színvonalas rendezvénysorozata a jövőben is folytatódik.

Herbszt, Mária: National First-Language Teaching Contest for Teacher trainees

Az írás szerzőjéről

Herbszt Mária
Szegedi Tudományegyetem, Szeged, Magyarország
herbszt[kukac]jgypk.u-szeged.hu